

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ БУРЯКОЦУКРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК

Розглянуто методологічні підходи щодо дослідження економічних процесів у бурякоцукровому підкомплексі АПК на основі загальнонаукових принципів, які виникають в процесі формування і розвитку економічних взаємовідносин між суб'єктами ринку в умовах ринкового середовища.

Перебудова економічних відносин на засадах ринкового господарства, що здійснюється в Україні протягом останніх років, потребує кардинальних змін, доповнень з використанням власного досвіду. Значні можливості щодо цього надає сучасним вченим-економістам вивчення періоду поступового переходу від командної системи господарювання до ринкової. Визначальною умовою успішного розвитку економічних відносин в бурякоцукровому підкомплексі АПК є забезпечення економічної заінтересованості усіх господарсько-правових структур у спільній діяльності. Тому регулювання організаційно-економічних відносин належить до важливих напрямків розвитку економічних відносин у виробництві сільськогосподарської сировини та її промислової переробки. Цим зумовлюється необхідність удосконалення методики дослідження економічних відносин в бурякоцукровому підкомплексі АПК. Питання методології є одним із найважливіших. Методологія виражена в загальному вигляді – це метод, яким встановлюється відношення між теорією і реальністю.

Зважаючи на актуальність та важливість вищезгаданих понять, вважаю за необхідне дослідити та з'ясувати принципи і методи діяльності бурякоцукрових підприємств, спираючись на дослідження провідних українських вчених-аграрників: С.Мочерного, П.Саблука, О.Макарця, В.Поплавського, Є.Імаса, А.Фурси, І.Яремчука, С.Дусановського, О.Олійника, І.Федоровича, О.Шпицака, А.Бондаря, А.Задворного.

Мета статті – обґрунтування методології дослідження бурякоцукрового підкомплексу АПК, визначення економічних методів, які сприяють розвитку економічних відносин та формують умови їхнього виникнення в умовах господарювання.

Метод наукового дослідження економічних відносин в бурякоцукровому підкомплексі АПК – це комплекс прийомів і операцій з метою теоретичного відтворення економічної системи, її законів і суперечностей. Це твердження і перетворення на цій основі реальної дійсності належить методології (від грецьких слів „methjdas” і „lodos” – поняття, вчення). На думку професора С.Мочерного, **методологія** - це наука про метод та шляхи досягнення істини (втіленої у науковій теорії, ідеях та ін.), основою якої є система найбільш загальних принципів, методів і способів пізнання економічних систем [6: 353].

За визначенням всесвітньо відомого економіста М. Блауга методологія охоплює принципи, які постійно застосовуються при формуванні та визначенні економічної теорії [1:48]. У праці Сігау Г. „З історії методологічних дискусій...” згадується твердження вченого С.Дау про те, що методологія об'єднує як методи, які використовуються окремою економічною школою, так і погляди на світ, який їх визначає. „Методологія має справу з методом, яким формулюється теорія, методом, за допомогою якого формуються знання в умовах невизначеності” [3: 89].

Вперше усвідомив і на нашу думку досить вдало сформулював основні питання методології Дж. Ст. Мілль. Він запропонував відповіді на них з позицій позитивізму, основи якого ним же і були закладені. Проте найдавнішим питанням методології про предмет науки визначено представником класичної школи А. Смітом вивчення природи і причин багатства народів. Сучасною мовою це означає, що він бачив завдання своєї науки у визначенні факторів зростання національного доходу. Цей провідний вчений дає відповідь і на питання про зв'язок економічної науки з філософією та етикою. На основі філософії деїзму він обґрунтовує ідею природного порядку, який визначає привид або творець, цим виражає єдність людини і світу. Предметом економічної науки у Д. Рікардо стає розподіл доходів і, відповідно, завдання науки розуміється як з'ясування законів розподілу, а гармонія (за Смітом) змінюється ідеєю протистояння класів, яке знаходить вираження в його законі про земельну ренту. Проте, розробка проблем меж науки і сутності наукового методу та утвердження ідей етичної нейтральності науки, її абстрактного і дедуктивного характеру, а також принципу методологічного індивідуалізму належить Дж. Ст. Міллю [2: 301].

За твердженням Платона, з метою пізнання сутності речей думка вченого повинна прямувати за логікою об'єкта, що досліджується. Це означає, що система прийомів та засобів дослідження економічних явищ і процесів не може бути довільною, а має узгоджуватися з об'єктивними законами розвитку самої дійсності. Древній філософ Аристотель розробив вчення про категорії та їх діалектику, заклавав основу логіки – принципи побудови суджень, правила доведень та отримання наукових висновків. Вихідними положеннями в теорії пізнання

Серія: Економіка

французького філософа Р.Декарта є аксіоми, з яких методом дедукції виводиться нове знання. Вважаю, що раціональною є думка І.Канта про те, що критичне ставлення до наявного знання є методологічною основою діалектичного підходу, а отже, подолання метафізичності й догматизму. Найповніше у філософії діалектика (як система законів та категорій у їх взаємозв'язку) як методологія була розроблена Гегелем. Серед цих законів і категорій ключову роль він відводив закону єдності і боротьби протилежностей, зокрема розчленуванню цілого на суперечливі сторони [6:353].

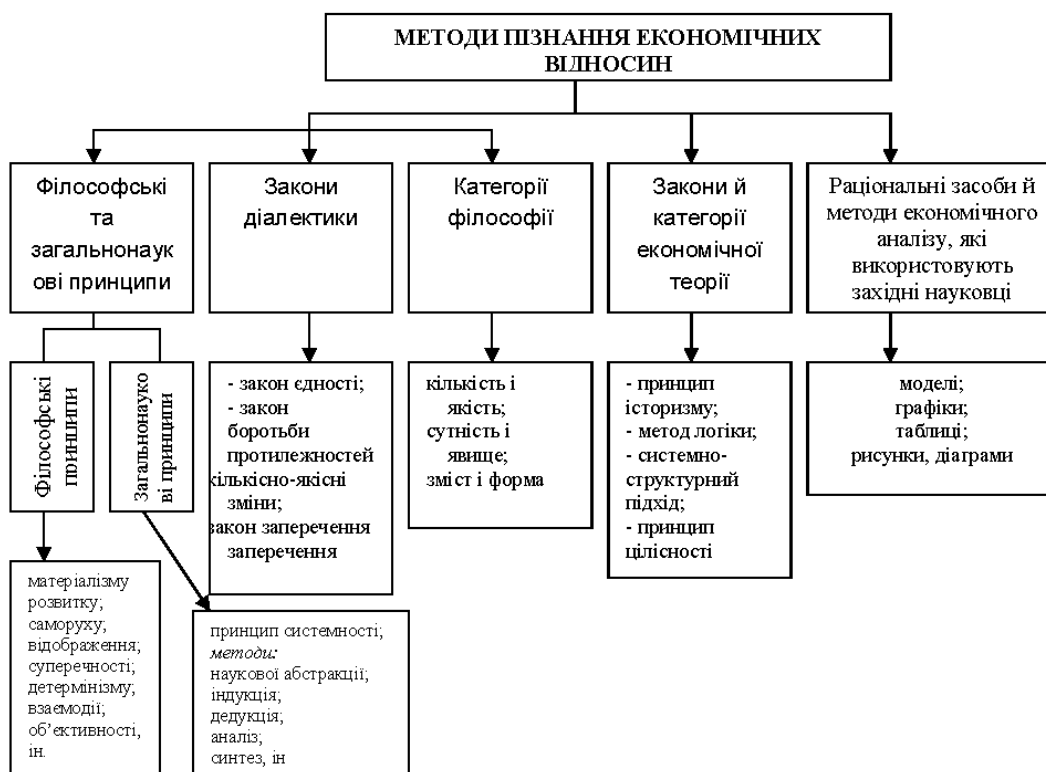
Значний вплив на розвиток методологічних питань внесли у 70 – 90-х роках XIX ст. Густав Шмоллер і К.Менгер (де індуктивний принцип пізнання Шмоллера суперечив дедуктивному принципу Менгера, відповідно конкретно-історичний підхід протиставлявся абстрактно-логічному), англійські вчені Дж.Керне, Г.Сіджуїк, Дж.Н. Кейнс (батько відомого економіста Дж.М. Кейнса), Л.Мізес, М.Вебер.

У кінці XIX – початку XX ст. значну увагу проблемам методології приділив український економіст М.І.Туган-Барановський (поєднання позитивного і нормативного). Серед українських економістів були прихильники ідеї розмежування науки, яка вивчає об'єктивні закономірності, і мистецтва або прикладної галузі економіки, що займається пошуком вирішення практичних завдань. Це, зокрема, Д.І.Піхно, російський економіст Кондратьєв [3].

Подальший розвиток методологічних питань пов'язаний з поглядами вчених – економістів Дж.Кейнса, К.Поппера, Ф.Махлупа, М.Фрідмена, філософів Т.Куна, І.Локатоша, П.Фейєрабена.

В сучасній методології відокремився й інший важливий напрям – „нова методологічна традиція”[3:90]. Для її представників (Г.Мюрдаль, Б.Колдуель, Л.Боуленд, Д.Макклосні) характерним був не стільки інтерес до методології, скільки до того, як сучасні економісти насправді обґрунтовують свої теорії.

Рис.1. Система інструментів і методів пізнання економічних відносин

Комплекс прийомів і операцій з метою теоретичного відтворення економічних системи, її законів і суперечностей не є довільним і узгоджується з об'єктивними законами розвитку дійсності, з найновішими досягненнями діалектики. Діалектика відображає закономірності розвитку природи, суспільства, мислення, а діалектичний метод є гносеологічним і логічним відображенням усієї діалектики [8:36].

Серія: Економіка

Термін „метод” походить від грецького слова „methodos”, яке буквально означає: „шлях до чогось”, „шлях пізнання” (або дослідження), „вчення”, „теорія”. У найбільш загальному філософському значенні **метод** означає засіб пізнання як певну сукупність або систему прийомів і операцій для мисленого відтворення предмета, що вивчається [11:429].

Головні структурні елементи діалектичного методу дослідження економічних відносин складаються з елементів, які відображені у рис.1.

До філософських принципів належать принципи матеріалізму, розвитку, саморуху, відображення, суперечності, детермінізму, взаємодії, об'єктивності тощо. До загальнонаукових принципів і методів відносяться: принцип системності, структурно-функціональний підхід, методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції тощо. Основні закони діалектики – закон єдності та боротьби протилежностей, закон кількісно-якісних змін і закон заперечення заперечення. Інструментом економічного дослідження є такі категорії філософії як кількість і якість, сутність і явище, зміст і форма тощо. Три перші групи структурних елементів діалектичного методу дослідження (філософські та загальнонаукові принципи, закони діалектики, категорії філософії) не механічно накладаються на економічні явища і процеси, що вивчаються, а відображаються у методі економічної теорії (як окремої науки), набуваючи специфічних форм застосування, органічно вплітаються в економічне дослідження. Усі три групи елементів діалектичного методу у поєднанні з категоріями економічної науки та раціональними засобами і методами економічного аналізу, що використовуються західними науковцями, утворюють систему інструментів і методів пізнання економічних відносин (див. рис.1).

Розглянемо, що ж собою являє кожний із методів пізнання економічних відносин і як це відбувається в дійсності.

Найелементарнішою і найпростішою клітиною в системі теоретичного знання, а водночас вихідним елементом у системі діалектики, є **метод наукової абстракції**, який передбачає відмову від поверхневих, несуттєвих сторін явища з метою розкриття його внутрішніх, сутнісних сталей і загальних зв'язків, дійсної тенденції руху. Результатом абстракції є обґрунтування економічних категорій. Абстракція лише відображає у формі думки зміст, закладений у речях. Для пізнання економічних явищ і процесів використовують абстракції першого, другого наступних рівнів. Чим ширші, місткіші абстракції виробляє економічна теорія, тим повніше й точніше вони відображають дійсність, тим ефективніше їх використання як інструменту пізнання [6:330], [9:37], [10:29], [8:32]. Щоб абстракція була науковою, слід визначити межі абстрагування, довести, що певний аспект економічного явища або процесу не впливає на їх внутрішню сутність, закони розвитку й функціонування. Досліджуючи економічні відносини методом наукової абстракції застосовують його два основних прийоми – індукція та дедукція.

Індукція – це логічний спосіб пізнання, що ґрунтується на отриманні загальних висновків і положень на основі вивчення окремих фактів, явищ і процесів, або більш загального значення на основі менш загального.

Дедукція – це логічний метод пізнання, що ґрунтується на отриманні окремих конкретних висновків, положень на основі знання загальних положень, закономірностей розвитку цілісної економічної системи. Індукція та дедукція так само пов'язані між собою, як аналіз і синтез.

Метод абстракції органічно пов'язаний із поняттям конкретного, тому що абстракція є однією гілкою до з'ясування сутності конкретного. **Конкретне** – цілісний об'єкт в єдності його різноманітних сторін, властивостей, рис.

Важливим засобом пізнання економічних відносин у бурякоцукровому підкомплексі АПК є поєднання аналізу й синтезу. **Аналіз** – розчленування предмета (явища чи процесу) на складові частини, окремі сторони. **Синтез** – поєднання окремих частин і сторін у цілісність з урахуванням взаємозв'язків між ними. Це дає змогу комплексно дослідити сутність явищ і процесів. Виділене (методом абстракції) економічне відношення і розчленовані (методом аналізу) окремі його сторони вимагають застосування принципу матеріалізму. **Матеріалізм** – це принцип діалектичного методу, основними вимогами якого є виділення в економічній системі, її окремих підсистемах та елементах визначальних сторін, факторів, розвиток яких (їх законів та суперечностей) детермінує еволюцію інших сторін і факторів з наступним урахуванням їх зворотного впливу [7:72]. Зокрема, у вивченні товару спершу аналізують його речовий зміст – споживчу вартість, з'ясовують подвійний характер виробництва, попередньо характеризують процес праці тощо.

Головним елементом діалектичного методу дослідження в економічній науці, його ядром є закон єдності й боротьби протилежностей (закон суперечності) або принцип суперечності. **Закон суперечності** – це закон, який означає необхідність роздвоєння цілого на дві протилежні сторони, комплексний аналіз кожної з цих сторін, а відтак їх взаємодію (а отже,

Серія: Економіка

взаємообумовленість, взаємозаперечення, взаємопроникнення тощо) та конструктивний синтез [8:34].

Закон кількісно-якісних змін означає, що кількісні зміни на певному етапі переходять в якісні, а їх нова якість, у свою чергу, визначає характер, напрям, можливість і темпи перебігу кількісних змін, формує кількісно нову силу розвитку.

Важлива роль у пізнанні специфіки економічних відносин у взаємодії з розвитком продуктивних сил належить **принципу історизму**. Його застосування в дослідженні передбачене такими необхідностями:

- з'ясування якісних зрушень, що відбулися на вищій стадії його розвитку;
- обґрунтування нових економічних законів і категорій – теоретичного визначення раніше не існуючих зв'язків і відносин.

Це означає, що сутність цього способу виробництва на кожній його стадії набуває різних якісних форм вияву, що, у свою чергу, позначається на економічних законах.

Важливим засобом пізнання сутності економічних явищ і процесів є **системно-структурний підхід**, найважливішим елементом якого є цілісність. Відповідно до вимоги цілісного підходу, будь-яке явище слід розглядати як складну систему, що складається з окремих відносно самостійних елементів, взаємодія яких зумовлює виникнення загальних якостей і властивостей цілісної органічної єдності, не властивих його окремим елементам. Ціле відрізняється від частин системою зв'язків між складовими елементами.

Якісний аналіз має важливіше значення, ніж кількісний. Перший застосовують переважно для характеристики суспільної форми способу виробництва (визначають аспекти сутності кожної економічної категорії), другий – речового змісту. Водночас **кількісний аналіз** певною мірою розкриває якісну сторону явища або процесу (і навпаки), що зумовлено взаємодією цих двох категорій діалектики. На основі кількісного аналізу з'являється можливість для широкого застосування економіко-математичних методів дослідження. Отже, необхідно застосовувати і кількісний, і якісний аналіз.

Дослідження та розвиток економічних відносин у переробних агропромислових підприємствах з отриманням позитивного результату обумовлене вивченням певних фактів або збиранням економічної інформації. У результаті обґрунтування та систематизації фактів економічна діяльність стає відомою, але ще не пізнаною. Збирання фактів називають **описовим** або **емпіричним** методами. Використовуючи форми або прийоми людського мислення, застосування яких у процесі міркування й пізнання забезпечує досягнення об'єктивної істини, що називається **логіка** або **інтуїція**, дослідник може сформулювати попередню неперевірену теорію, тобто гіпотезу. **Гіпотеза** – це наукове припущення, яке висувається для пояснення певних явищ дійсності, або будь-яке припущення, здогад. Для перевірки її правильності потрібно багаторазово дослідити відповідні факти. Гіпотеза, яку не підтверджують факти, неправильна. Але якщо навіть гіпотеза спростована й відхилена, вона має позитивне значення, бо вказує шлях, яким іти не треба. Сформульовані дедуктивним методом гіпотези слугують економічним відносинам орієнтиром під час збирання й систематизації емпіричних даних.

Вивчивши і проаналізувавши вчення провідних філософів вважають, що на їхню думку „ві науки емпіричні” [10:29]. Виходячи з цього, що науковці ґрунтуються на фактах, тобто на динаміці певних даних або явищ, але дослідження економічних відносин у бурякоцукровому підкомплексі на мою думку слід здійснювати на основі розвитку виробництва, обміну, розподілу та споживання товарів і послуг. Факти, тобто реальна поведінка економічних відносин між людьми у виробництві, розподілі, обміні та споживанні товарів і послуг, із плином часу можуть змінюватися. Тому вважаю, що економічні відносини повинні постійно звіряти теорію з наявним економічним середовищем.

Основну увагу при дослідженні економічних відносин у агропромислових підприємствах слід приділити їхній взаємодії з розвитком продуктивних сил і розпочинати її зі збирання та вивчення фактів економічного життя. Узагальнення їх, виділення найсуттєвіших та абстрагування від другорядних, дослідження причинно-наслідкових зв'язків дає змогу встановити мотиви поведінки економічних суб'єктів та побудувати модель.

Модель – це спрощене відображення економічної дійсності, абстрактне узагальнення відповідних фактичних даних. Моделі представляють у математичній, табличній і графічній формах. Якщо змінні виражаються за допомогою таблиць або графіків, то маємо **табличні** чи **графічні моделі**, якщо за допомогою рівнянь – **економіко-математичні моделі**. Іншими словами, економічна модель використовується для передбачення того, як зміни економічних умов приведуть до зміни економічних результатів. **Економічні зміни** – це натуральні величини, які можуть, якимось чином вимірюватися, або суми грошей, що можуть набувати можливих значень.

Серія: Економіка

Висновки з економічних моделей виражаються у формі гіпотез, тобто тверджень про причини і наслідки, які потребують підтвердження чи заперечення фактами.

Метою економічного моделювання є намагання допомогти зрозуміти, як функціонує досліджуваний сектор економіки. Модель має бути максимально спрощена, що дасть змогу розширити масштаби та ефективність її використання.

Побудова моделі пов'язана з втратою частини інформації про об'єкт, який досліджується. Це допомагає абстрагуватися від його другорядних елементів, сконцентруватися на головних складових системи та їхніх взаємозв'язках. Відомі величини, що вводяться у модель в готовому вигляді, називаються **екзогенними**; величини, які отримують у рамках моделі при вирішенні поставленого завдання, називаються **ендогенними**. Найпростішим видом економіко-математичного моделювання є моделювання у двовимірному просторі – за допомогою графіків.

Важливе значення, при дослідженні економічних відносин у бурякоцукровому підкомплексі АПК, на нашу думку, має вивчення підсистем (техніко-економічні, організаційно-економічні та соціально-економічні), які і формують ці відносини.

У бурякоцукровому підкомплексі АПК основною переробною сировиною є продукція, яка поступає на давальницькій основі від сільськогосподарських підприємств всіх категорій. Таким чином, саме досягнутий техніко-економічний рівень переробних підприємств буде відображати можливості останнього щодо випуску продукції, яка відповідає вимогам замовників. Дослідження технічного та економічного стану виробництва проводиться за допомогою техніко-економічних показників, що характеризують рівень використання сировини, матеріалів, виробничих потужностей, енергетичних ресурсів, обладнання, трудових ресурсів (вихід готової продукції з сировини, виробіток продукції на одного працівника).

Техніко-економічні показники поділяють на **абсолютні й відносні** та використовують для кількісної характеристики економічних процесів і явищ, закономірностей і тенденцій їхнього розвитку. Їхня методика формування визначається змістом відповідних явищ і процесів, їхніми властивостями та особливостями. Ці показники мають об'єктивно відображати відповідні явища і процеси, бути порівняними щодо часу і території.

Техніко-економічні показники залежно від призначення й використання розрізняють: планові; статистичні; аналітичні. Вони характеризують склад, структуру й динаміку населення, процеси виробництва, розподілу, обміну і споживання, національне багатство держави, в тому числі природні ресурси та їх задоволення, доходи й витрати держави та населення.

Таким чином, техніко-економічні показники – це база для техніко-економічного аналізу, який охоплює аспекти господарської діяльності підприємств, організацій і в процесі якого вивчають якість продукції, що виробляються, організаційно-технічний рівень виробництва і вплив техніки, технології та організації виробництва на основні економічні показники (продуктивність праці, фондівіддача, матеріаломісткість, собівартість продукції, рентабельність, оборотність обігових коштів) і здійснюються переважно індуктивним методом.

Розрізняють системи техніко-економічних показників, які охоплюють інформацію від технічного рівня виробів до показників економічного зростання, насамперед збільшення виробництва продукції та послуг для виробничого й невиробничого споживання. Існує два типи економічного зростання: екстенсивний; інтенсивний.

Екстенсивний – спосіб збільшення обсягів виробництва внаслідок кількісного приросту всіх факторів виробництва, насамперед зростання трудових ресурсів, за незмінного якісного рівня технічної основи виробництва та інших факторів [5:493-494].

Інтенсивний тип економічного зростання передбачає процес виробництва, що базується на застосуванні найефективніших засобів і предметів праці, кваліфікованої робочої сили, передових форм і методів організації праці, зростаючої інформованості про найновіші досягнення науково-технічного прогресу тощо [5:672].

Основними показниками техніко-економічного зростання є:

- темп зростання національного доходу;
- поліпшення якості продукції;
- рівень і темпи науково-технічного прогресу;
- динаміка ефективності виробництва.

Таке зростання постає в історично визначеній соціально-економічній формі, зумовленій формою власності на засоби виробництва, його результат – збільшення реальних доходів населення, поліпшення забезпеченості предметами споживання, створення умов для вільного всебічного розвитку особистості. В основі прискорення техніко-економічного зростання є широке використання досягнень НТР, високі темпи підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва, радикальне поліпшення якості продукції.

Серія: Економіка

Наступним головним завданням у дослідженні економічних відносин у переробних підприємствах АПК є аналіз організаційно-економічних відносин, що відображають створення найкращих умов для скорочення усіх матеріальних потоків – від отримання сировини до випуску готової продукції – та забезпечення безперервного обслуговування виробництва як засобу нарощування продуктивності і поліпшення використання виробничих потужностей підприємства. Щоб виконувались ці завдання, організація виробничих процесів повинна відповідати певним загальноприйнятим принципам, які рекомендовані мною у рисунку 2.

Рис. 2. Пропонована схема загальноприйнятих принципів у дослідженні економічних відносин

Загальноприйняті принципи реалізуються у відповідних формах, що зумовлює винятково важливу їхню роль для оптимальної побудови та функціонування виробничо-економічних систем загалом. Зміст загальноприйнятих принципів, характеристика та важливість для обґрунтування економічних відносин поданий у таблиці 1.

№	Принципи	Характеристика принципів	Переваги
1.	Спеціалізація агропромислових підприємств	Закріплюється виготовлення певної продукції чи її складових частин за конкретним підприємством, цехами, дільницями та робочими місцями	Обмеження номенклатури виробів, які близькі за призначенням та конструкцією
2.	Пропорційність	Відповідність пропускної здатності всіх підрозділів підприємства (цехів, дільниць, робочих місць) з випуску готової продукції	До тримання умов контракту
3.	Паралельність	Паралельне виконання окремих технологічних процесів виробництва продукції, сумщення часу виконання різних операцій над товаром	Значно розширюється фронт робіт, що веде до скорочення тривалості виробничого процесу
4.	Прямоточність	Оптимізація і скорочення технології агропромислового виробництва	Забезпечує розміщення робочих місць (цехів) за ходом технологічного процесу з метою максимального скорочення витрат часу на транспортні операції
5.	Безперервність	Кожний наступний частковий процес з виробництва (переробки) певного продукту повинен починатися відразу ж після закінчення попереднього	Ліквідація чи зменшення перерв у виробництві та переробці
6.	Ритмічність	Робота всіх підрозділів підприємства має підпорядковуватися певному ритму (повторюваності)	Повне навантаження устаткування, поліпшення використання матеріальних ресурсів і робочого часу
7.	Автоматичність	Високий рівень механізації та автоматизації основних, допоміжних та обслуговуючих процесів	Максимально можливе ви звільнення людини від безпосередньої участі у виконанні виробничих процесів в АПК
8.	Гомеостатичність	Здатність виробничої системи до саморегулювання	Виконання функцій здійснюється без порушень
9.	Гнучкість	Забезпечення швидкої переналаджуваності обладнання на випуск часто змінюваного асортименту продукції	Ліквідація чи зменшення перерв у виробництві продукції
10.	Надійність	Створення організаційних умов функціонування та розвитку системи і процесу агропромислового виробництва	Можливості збоїв, порушення встановленого ритму усуваються або зводяться до мінімуму з метою досягнення максимальних результатів

Таблиця 1. Обґрунтування характеристики та змісту загальноприйнятих принципів економічних відносин у бурякоцукровому підкомплексі АПК

Категорія соціально-економічних відносин, відносин економічної власності, виробничих відносин виконує важливі теоретико-методологічні функції при дослідженні економічної системи будь-якої суспільно-економічної формації. Вона допомагає розкрити діалектику взаємодії двох сторін суспільного способу виробництва; виділити в системі суспільних відносин певну підсистему, пов'язану лише з матеріальними відносинами людей у різних сферах суспільного відтворення; з'ясувати суспільні відносини між людьми, насамперед у виробництві та ін.

Серія: Економіка

Недоцільність її використання багатьма економістами можна пояснити небажанням досліджувати історично перехідний характер капіталістичного способу виробництва, незнанням діалектичного методу дослідження (зокрема принципу суперечності), сутності економічної системи та ін.

Таким чином, дослідивши і з'ясувавши принципи і методи діяльності бурякопереробних підприємств, слід зауважити, що методика вивчення їх не змінюється упродовж десятиліть, проте в кожному періоді їх розвитку її застосування має свої методологічні підходи в залежності від чинників зовнішнього і внутрішнього середовища.

Виходячи з цього керівники і спеціалісти мають творчо й гнучко використовувати їх відповідно до кон'юнктурних ринкових умов, що постійно змінюються. В кінцевому результаті це приведе до задоволення потреб як споживачів, так і сільськогосподарських виробників – досягнення максимального прибутку при мінімальних затратах.

Література

1. Блауг М. Несложный урок экономической методологии // THESIS, 1994.–Вып.4.–48-56. 2. Милль Дж. Ст. Принципы политической экономии с некоторыми ее приложениями к социальной философии // В кн.: Милль Дж. Ст. Основы политической экономии. – М.: Прогресс, 1981.–Т.3.–301-354с. 3. Сігура Г.В. З історії методологічних дискусій про критерій істинності економічних теорій// Вісник КНУ ім.Т.Шевченка. Економіка.–Вып.67, 2003 –88-92с. 4.Економіка підприємств: Посібник / за ред. П.С.Харіна.–Тернопіль: Економічна думка, 2002.–450 с. 5.Економічна енциклопедія: У 3-х томах.-Т.1/ Редкол.: ...С. Мочерний (відп. ред.) та ін.-К.:„Академія”, 2000.–864 с. 6.Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2 / Редкол.:...С. Мочерний (відп. ред.) та ін.-К.:„Академія”, 2001.–848с. 7.Економічна енциклопедія: У 3-х томах.-Т.3 / Редкол.:...С. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: „Академія”, 2002 – 952 с. 8.Мочерний С.В. Устенко О.А. Основы экономической теории: Навч. посібник. – Тернопіль, „Астон”. 2001.– 507 с. 9.Основы экономической теории: Учебник/ С.В.Мочерный, В.К.Симоненко, В.В.Секретарюк, А.А.Устенко; Под общ. ред. С.В. Мочерного.–К.:«Знання», КОО, 2000.–607с. 10.Панчишин С. Макроекономіка: Навч. посібник. Вид. 2-ге, стереотипне. – К.: Либідь, 2002. – 616 с. 11.Словник іншомовних слів // Під ред. чл.-кореспондента АН УРСР О.С.Мельничука. –Кіїв, - 1975.-775 с.

Taras Dudar, Olha Zyhriy

THE METHODOLOGY OF THE RESEARCH OF A SUGAR-BEET SUBCOMPLEX APC

Methodological approaches in relation to research of economic processes in the sugar-beet subcomplex of AIC on the basis of general scientific principles are considered, which arise up in the process of forming and development of economic mutual relations between the market subjects in the conditions of market environment.

УДК 664.1

Валентина Олійничук

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА

У статті досліджено сучасні проблемні питання розвитку бурякоцукрової галузі. Запропоновано шляхи покращання роботи під комплексу.

Цукор є одним з основних продуктів харчування людей. Він в значній мірі використовується як сировина для переробної промисловості та кормова культура для тваринництва.

Україна займає одне з провідних місць у світі по валовому виробництву та виробництву цукрового буряка на душу населення. Природнокліматичні умови відіграють особливу роль у розміщенні цієї культури, тому населення України історично займається її вирощуванням на значних площах.

Це зумовлюється як важливим значенням цукру в продовольчих ресурсах, так і сприятливими природно-економічними умовами України у розвитку цукробурякового виробництва.

У контексті теоретичних і прикладних досліджень ринкової економіки, формування багатоукладності господарювання, поєднання державних і комерційних методів регулювання ринкового виробництва, удосконалення ціноутворення, кредитної системи та податкової політики в аграрній сфері.

Значний вклад у розвиток теоретичних і прикладних досліджень бурякоцукрової підкомплексу внесли вітчизняні вчені економісти-аграрники Борщевський П.П., Дусановський С.Л., Коденська М.Ю., Лебединський Ю.П., Шлюсар В.Д., Шпичак А.В., Яремчук І.Г. та інші.